

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 8. novembra 2012*

„Voľný pohyb pracovníkov — Článok 45 ZFEÚ — Konanie o úplnom alebo čiastočnom odpustení dlhov — Dlužník, ktorý je fyzickou osobou — Vnútroštátna právna úprava, ktorá viaže priznanie odpustenia dlhov na podmienku bydliska“

Vo veci C-461/11,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Stockholms tingsrätt (Švédsko) z 23. augusta 2011 a doručený Súdnemu dvoru 2. septembra 2011, ktorý súvisí s konaním:

Ulf Kazimierz Radziejewski

proti

Kronofogdemyndigheten i Stockholm,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predsedníčka druhej komory R. Silva de Lapuerta, vykonávajúca funkciu predsedníčky tretej komory, sudcovia K. Lenaerts (spravodajca), E. Juhász, J. Malenovský a D. Šváby,

generálna advokátka: E. Sharpston,

tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 24. mája 2012,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- U. K. Radziejewski, v zastúpení: E. Envall, socionom/utredare,
- Kronofogdemyndigheten i Stockholm, v zastúpení: A.-C. Gustafsson a S. Höglund Westermark, splnomocnené zástupkyne,
- švédska vláda, v zastúpení: A. Falk, C. Meyer-Seitz a C. Stege, splnomocnené zástupkyne,
- Európska komisia, v zastúpení: J. Enegren a G. Rozet, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 13. septembra 2012,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: švédčina.

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 45 ZFEÚ.
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pánom Radziejewským a Kronofogdemyndigheten i Stockholm (štokholmská exekučná služba, ďalej len „KFM“) vo veci žiadosti o odpustenie dlhov.

Právny rámec

Právna úprava Únie

Nariadenie (ES) č. 1346/2000

- 3 Podľa odôvodnenia 9 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní (Ú. v. ES L 160, s. 1; Mim. vyd. 19/001, s. 191):

„... Konkurzné konania, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, sú uvedené v jeho prílohách...“

- 4 Článok 1 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000 uvádza:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na kolektívne konkurzné konania, pri ktorých ide o čiastočné alebo úplné zbavenie majetku dlžníka a vymenovanie likvidátora.“

- 5 Článok 2 písm. a) nariadenia č. 1346/2000 definuje „konkurzné konania“ ako „kolektívne konania uvedené v článku 1 ods. 1“, ktorých zoznam je uvedený v prílohe A.

- 6 Článok 3 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000 stanovuje:

„Právomoc na začatie konkurzných konaní majú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka...“

- 7 Príloha A nariadenia č. 1346/2000 uvádza:

„Konkurzné konania uvedené v článku 2 písm. a

...

SVERIGE

— Konkurs

— Företagsrekonstruktion

...“

Nariadenie (ES) č. 44/2001

- 8 Článok 1 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/04, s. 42) definuje pôsobnosť tohto nariadenia takto:

„1. Toto nariadenie sa uplatní v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Neuplatní sa najmä na daňové, colné a správne veci.

2. Nariadenie sa neuplatní na:

...

b) konkurz, konania týkajúce sa vyrovnania zadĺžených obchodných spoločností alebo iných právnických osôb a podobné konania;

...“

- 9 Článok 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001 uvádza:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte:

1. a) v zmluvných veciach na súde podľa miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby;

...“

- 10 Článok 32 nariadenia č. 44/2001 znie:

„Na účely tohto nariadenia ‚rozsudok‘ znamená každé rozhodnutie súdu alebo tribunálu členského štátu, bez ohľadu na jeho označenie, vrátane uznesenia, nariadenia, rozhodnutia alebo exekučného príkazu, ako aj určenia trov alebo výdavkov súdnym úradníkom.“

- 11 Podľa článku 62 nariadenia č. 44/2001:

„Vo Švédsku v skrátenom konaní týkajúcom sa platobných príkazov (*betalningsföreläggande*) a pomoci (*handräckning*) znamená výraz ‚súd‘ tiež ‚švédsku exekučnú službu‘ (*kronofogdemyndighet*).“

Švédske právo

- 12 § 4 zákona č. 548 z roku 2006 o úplnom alebo čiastočnom odpustení dlhov [skuldsaneringslagen (2006:548), ďalej len „SSL“] uvádza:

„Každému dlžníkovi, ktorý je fyzickou osobou a má bydlisko vo Švédsku, možno čiastočne alebo úplne odpustiť dlhy, ak:

1. je v platobnej neschopnosti a jeho zadĺženie je také, že nemožno predpokladať, že svoje dlhy v blízkej budúcnosti uhradí, a
2. vzhľadom na osobné pomery dlžníka a jeho finančnú situáciu je odôvodnené priznať mu odpustenie dlhov.

Každý, kto je zapísaný v registri obyvateľstva vo Švédsku, sa na účely uplatnenia odseku 1 považuje za osobu, ktorá tu má bydlisko.

Na účely uplatnenia odseku 2 treba osobitne prihliadať na okolnosti, za ktorých dlhy vznikli, na úsilie, ktoré dlžník vynaložil na splnenie si povinností a záväzkov, ako aj na jeho spoluprácu v priebehu konania o odpustení dlhov.

Ak dlžník vykonáva hospodársku činnosť, odpustenie dlhov mu možno priznať, len pokiaľ preskúmanie ekonomickej situácie súvisiacej s hospodárskou činnosťou neprináša ťažkosti.“

- 13 § 13 SSL uvádza, že žiadosť, ktorá nespĺňa podmienky uvedené v § 4, sa zamietne.
- 14 § 14 SSL stanovuje, že KFM sa musí v prípade potreby informovať o osobných pomeroch dlžníka a jeho finančnej situácii od iných správnych orgánov.
- 15 Podľa § 17 KFM, ak to považuje za potrebné, pred prijatím rozhodnutia vypočuje dlžníka, pričom dlžník sa na základe predvolania musí dostaviť na ústne prejednanie veci a poskytnúť všetky potrebné informácie.

Skutkové okolnosti a prejudiciálna otázka

- 16 Pán Radziejewski je švédsky štátny príslušník, ktorý od roku 2001 má bydlisko a pracuje v Belgicku. Jeho zamestnávateľom je švédska cirkev.
- 17 Od roku 1971 do roku 1996 spolu so svojou manželkou spravoval zdravotnícke zariadenie vo Švédsku. Toto zariadenie v roku 1996 vstúpilo do likvidácie, čo vyvolalo platobnú neschopnosť manželov Radziejewských. Od roku 1997 podliehala ich mzda zrážkam zo mzdy, ktoré spravuje KFM.
- 18 V roku 2011 pán Radziejewski podal na KFM žiadosť o odpustenie dlhov. Táto žiadosť bola rozhodnutím z 29. júna 2011 zamietnutá z dôvodu, že jednou z podmienok prijatia tohto opatrenia je, aby mal dlžník bydlisko vo Švédsku. KFM neskúmala, či pán Radziejewski spĺňa ostatné zákonné podmienky na to, aby mu boli dlhy odpustené.
- 19 Pán Radziejewski proti tomuto rozhodnutiu o zamietnutí podal na Stockholms tingsrätt žalobu, v ktorej najmä uviedol, že švédsky zákon je v rozpore s voľným pohybom pracovníkov v rámci Európskej únie. Požiadal Stockholms tingsrätt, aby vrátil vec KFM a nariadil jej začať konanie o odpustení dlhov.
- 20 Podľa Stockholms tingsrätt sa na konanie o odpustení dlhov nevzťahuje nariadenie č. 1346/2000. V dôsledku toho opatrenie, ktoré švédsky orgán prijal v súlade s týmto konaním, vo všeobecnosti nemožno vykonať mimo územia Švédskeho kráľovstva.
- 21 Stockholms tingsrätt uvádza, že odpustenie dlhov možno priznať len vtedy, ak má dlžník bydlisko vo Švédsku, pričom sa nevyžaduje švédska štátna príslušnosť. Osoba, ktorá emigrovala a má bydlisko v zahraničí, teda nemá nárok na odpustenie dlhov vo Švédsku napriek tomu, že existuje silná väzba s týmto členským štátom z dôvodu, že dlhy vznikli vo Švédsku a zamestnávateľ tejto osoby má švédsku štátnu príslušnosť.
- 22 Za týchto okolností Stockholms tingsrätt rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnu dvoru nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Možno podmienku bydliska stanovenú v § 4 [SSL] považovať za podmienku, ktorá pracovníkovi bráni opustiť Švédsko a vykonávať svoje právo na voľný pohyb alebo ho od toho odrádza, a preto je v rozpore so zásadou voľného pohybu pracovníkov v rámci Únie stanovenou v článku 45 ZFEÚ?“

Úvodné pripomienky

- 23 Najskôr je potrebné konštatovať, na jednej strane, ako vo svojich písomných pripomienkach uviedla švédská vláda, že švédske konanie o odpustení dlhov nezbavuje dlžníka jeho dispozičných práv k majetku, a preto ho nemožno kvalifikovať ako konkurzné konanie v zmysle článku 1 nariadenia č. 1346/2000 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. mája 2006, Eurofood IFSC, C-341/04, Zb. s. I-3813, bod 46).
- 24 Okrem toho švédske konanie o odpustení dlhov nie je uvedené v prílohe A nariadenia č. 1346/2000. Vzhľadom na to, že toto nariadenie sa vzťahuje len na konania uvedené v danej prílohe, konanie o odpustení dlhov dotknuté vo veci samej nepatrí do pôsobnosti tohto nariadenia.
- 25 Na druhej strane, pokiaľ ide o nariadenie č. 44/2001, treba podotknúť, ako uviedla generálna advokátka v bode 41 svojich návrhov, že rozhodnutie o odpustení dlhov, o aké ide vo veci samej, je aktom prijatým správnym orgánom, ktorý – okrem prípadov uvedených v článku 62 tohto nariadenia – nie je „súdom“ v zmysle článku 32 uvedeného nariadenia.
- 26 Z toho vyplýva, že rozhodnutie o odpustení dlhov, prijaté verejnoprávnym orgánom, akým je KFM, nepatrí do rámca pôsobnosti nariadenia č. 44/2001.
- 27 Vo svetle týchto úvah je opodstatnené odpovedať na otázku, ktorú Súdnemu dvoru položil vnútroštátny súd.

O prejudiciálnej otázke

- 28 Svojou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 45 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že mu odporuje vnútroštátna právna úprava, ako je úprava dotknutá vo veci samej, ktorá viaže priznanie odpustenia dlhov na podmienku bydliska v dotknutom členskom štáte.
- 29 V tomto ohľade treba pripomenúť, že všetky ustanovenia Zmluvy o FEÚ týkajúce sa voľného pohybu osôb majú uľahčiť vykonávanie zárobkovej činnosti akejkoľvek povahy štátnymi príslušníkmi členských štátov na území Únie a odporujú im tie opatrenia, ktoré by mohli znevýhodňovať týchto štátnych príslušníkov v prípade, že chcú vykonávať hospodársku činnosť na území iného členského štátu (pozri rozsudok zo 16. marca 2010, Olympique Lyonnais, C-325/08, Zb. s. I-2177, bod 33 a citovanú judikatúru).
- 30 Vnútroštátne ustanovenia, ktoré pracovníkom, ktorí sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, bránia alebo ich odrádzajú opustiť svoj štát pôvodu na účely výkonu svojho práva voľného pohybu, predstavujú preto obmedzenia tejto slobody, a to aj vtedy, ak sa uplatňujú nezávisle na štátnej príslušnosti dotknutých pracovníkov (pozri rozsudok Olympique Lyonnais, už citovaný, bod 34).
- 31 Je potrebné konštatovať, že vnútroštátna právna úprava, o akú ide vo veci samej, ktorá viaže priznanie odpustenia dlhov na podmienku bydliska, môže platobne neschopného pracovníka, ktorého zadlženie je takého rozsahu, že nemožno predpokladať, že bude schopný svoje dlhy v dohľadnej budúcnosti splatiť, odradiť od výkonu svojho práva na voľný pohyb. Daná úprava by ho totiž odrádzala od toho, aby opustil členský štát svojho pôvodu a odišiel pracovať do iného členského štátu, ak ho to zbaví možnosti získať odpustenie dlhov v tomto členskom štáte pôvodu.
- 32 V dôsledku toho táto právna úprava predstavuje obmedzenie voľného pohybu pracovníkov, ktoré je v zásade zakázané článkom 45 ZFEÚ.

- 33 Opatrenie, ktoré predstavuje prekážku voľného pohybu pracovníkov, môže byť prijaté iba v tom prípade, ak sleduje legitímny cieľ zlučiteľný so Zmluvou a je odôvodnené naliehavými dôvodmi všeobecného záujmu. V takom prípade však ešte treba, aby uplatnenie takého opatrenia zabezpečilo uskutočnenie predmetného cieľa a nešlo nad rámec toho, čo je nevyhnutné na jeho dosiahnutie (pozri rozsudok *Olympique Lyonnais*, už citovaný, bod 38).
- 34 Švédská vláda ako odôvodnenie v prvom rade uvádza, že z prípravných prác k SSL vyplýva, že podmienka bydliska sa týka skutočnosti, že opatrenia týkajúce sa odpustenia dlhov vo všeobecnosti nie sú uznávané v zahraničí. Švédsky zákonodarca tým, že vyžadoval väzbu so Švédskym kráľovstvom, ktorú predstavuje podmienka bydliska, chcel ochrániť dlžníka voči zahraničným veriteľom, ktorí nie sú účastníkmi švédskeho konania o odpustení dlhov.
- 35 V tomto ohľade treba konštatovať, že vzhľadom na to, že rozhodnutie o odpustení dlhov, akým je rozhodnutie KFM, nepatrí do rámca pôsobnosti nariadenia č. 1346/2000 ani nariadenia č. 44/2001, právo Únie neukladá orgánom ostatných členských štátov nijakú povinnosť uznať takéto rozhodnutie.
- 36 V prípade, že neexistujú harmonizačné opatrenia, členský štát je oprávnený chrániť účinnosť opatrení na odpustenie dlhov, ktoré prijímá jeho orgány.
- 37 V každom prípade existuje riziko, že podmienka bydliska, ako je podmienka dotknutá vo veci samej, bude vzhľadom na tento cieľ v určitých prípadoch neúčinná a v iných príliš všeobecná.
- 38 Hoci totiž rozhodnutie o odpustení dlhov, akým je rozhodnutie KFM, nepatrí do rámca pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, nič to nemení na tom, že toto nariadenie obsahuje pravidlá všeobecnej právomoci uplatniteľné na konania medzi veriteľmi a ich dlžníkom v občianskych a obchodných veciach.
- 39 Na jednej strane tak dlžníka s bydliskom vo Švédsku môžu jeho veritelia žalovať na súdoch v inom členskom štáte, pričom nie je isté, že tam bude môcť požiadať o odpustenie dlhov, o aké ide v prípade KFM. Tak je to napríklad v prípade, ak dlžníka veritelia žalujú na základe článku 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001 na súdoch iného členského štátu ako Švédske kráľovstvo, kde sa nachádza miesto zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby.
- 40 Z toho vyplýva, že podmienka bydliska, ako je podmienka dotknutá vo veci samej, nemôže vylúčiť riziko, že veritelia dlžníka s bydliskom vo Švédsku budú požadovať splatenie svojich pohľadávok v inom členskom štáte ako Švédske kráľovstvo, v ktorom nie je uznané opatrenie odpustenia dlhov, akým je opatrenie KFM.
- 41 Na druhej strane dlžníka s bydliskom v inom členskom štáte ako vo Švédsku môžu jeho veritelia žalovať na základe článku 5 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 44/2001 na švédskych súdoch, pričom tieto súdy môžu uznať svoju právomoc, najmä pokiaľ sa zmluvné plnenie uskutočnilo alebo má uskutočniť vo Švédsku.
- 42 Na rozdiel od dlžníka s bydliskom vo Švédsku je dlžník, akým je pán Radziejewski, zbavený možnosti ochrany, ktorú mu vo Švédsku ponúka opatrenie týkajúce sa odpustenia dlhov, akým je opatrenie KFM v rámci žalôb, ktoré voči nemu jeho veritelia podali v tomto členskom štáte.
- 43 Z toho vyplýva, že vnútroštátna právna úprava, ako je úprava dotknutá vo veci samej, prekračuje to, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa uvedeného v bode 34 tohto rozsudku.
- 44 Švédská vláda ďalej tvrdí, že podmienka bydliska, akú stanovuje vnútroštátna právna úprava dotknutá vo veci samej, je potrebná na to, aby bolo možné dostatočným spôsobom preukázať finančnú a osobnú situáciu dlžníka.

- 45 Objasňuje, že na to, aby dlžníkovi vznikol nárok na odpustenie dlhov, § 4 SSL stanovuje, že KFM musí nielen preskúmať pôvodné informácie, ktoré dlžník poskytol, ale aj vyšetriť a overiť správnosť týchto informácií a tiež venovať pozornosť úsiliu, ktoré dlžník vynaložil na splnenie svojich povinností a záväzkov. Okrem toho konanie o odpustení dlhov predpokladá aj aktívnu účasť dlžníka, ktorá je jednoduchšia, ak má dlžník bydlisko v štáte, v ktorom toto konanie prebieha. Preto sa švédská vláda domnieva, že podmienka bydliska je zjavne potrebná na zabezpečenie účinného dohľadu zo strany KFM.
- 46 V tejto súvislosti je členský štát oprávnený preskúmať finančnú a osobnú situáciu dlžníka predtým, ako mu prizná opatrenie, ktorého účelom je úplné alebo čiastočné odpustenie jeho dlhov (pozri analogicky rozsudok z 18. júla 2006, De Cuyper, C-406/04, Zb. s. I-6947, bod 41).
- 47 V každom prípade švédská vláda na pojednávaní pripustila, že na dlžníka, ktorý má v čase podania žiadosti o odpustenie dlhov bydlisko vo Švédsku, ale po tom, ako mu bolo priznané toto opatrenie, sa rozhodne odísť bývať a pracovať do iného členského štátu, pričom zostane zapísaný v registri obyvateľstva vo Švédsku, sa naďalej vzťahuje toto opatrenie. Preto stanovenie podmienky bydliska, ako je podmienka zakotvená v právnej úprave vo veci samej, ktorá sa vzťahuje výlučne na čas podania žiadosti o odpustenie dlhov, nepredstavuje podmienku spojenú s účinnosťou dohľadu zo strany KFM (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. októbra 2006, Tas-Hagen a Tas, C-192/05, Zb. s. I-10451, bod 39). Bydlisko v inom členskom štáte totiž zjavne nie je prekážkou dohľadu, ktorý je potrebný po priznaní odpustenia dlhov.
- 48 Okrem toho je opodstatnené uviesť, že finančnú a osobnú situáciu dlžníka, akým je pán Radziejewski, možno preukázať bez toho, aby bolo potrebné, aby mal pán Radziejewski bydlisko vo Švédsku, keďže podlieha zrážkam zo mzdy, ktoré riadi KFM, má švédskeho zamestnávateľa a na základe zákona č. 1229 z roku 1999 o dani z príjmov [inkomstskattelagen (1999:1229)] má „neobmedzenú daňovú povinnosť“ vo Švédsku.
- 49 Rovnako môže KFM dlžníka, akým je pán Radziejewski, požiadať, aby sa dostavil do Švédska, alebo pokiaľ túto cestu nemôže uskutočniť, aby jej poskytol relevantné informácie týkajúce sa jeho osobnej a finančnej situácie, pričom KFM má v prípade neodôvodneného odmietnutia zo strany uvedeného dlžníka možnosť pozastaviť alebo zrušiť švédske konanie o odpustení dlhov. Na rozdiel od tvrdení švédskej vlády teda skutočnosť, že určité informácie treba získať od samotného dlžníka, sama osebe nemá vplyv na možnosť dohľadu zo strany KFM.
- 50 V dôsledku toho podmienka bydliska, ako je podmienka dotknutá vo veci samej, prekračuje to, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa uvedeného v bode 44 tohto rozsudku.
- 51 Švédská vláda napokon na pojednávaní tvrdila, že cieľom podmienky bydliska stanovenej nariadením dotknutým vo veci samej je ochrana účinného uplatnenia nariadenia č. 1346/2000.
- 52 V každom prípade, ako bolo konštatované v bode 23 tohto rozsudku, konanie o odpustení dlhov, akým je konanie dotknuté vo veci samej, nie je konkurzným konaním v zmysle článku 1 nariadenia č. 1346/2000.
- 53 Z toho vyplýva, že právna úprava dotknutá vo veci samej nemôže ohroziť pravidlo medzinárodnej právomoci upravené v článku 3 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000.
- 54 Vzhľadom na predchádzajúce je potrebné odpovedať na položenú otázku tak, že článok 45 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje vnútroštátna právna úprava, ako je úprava dotknutá vo veci samej, ktorá viaže priznanie odpustenia dlhov na podmienku bydliska v dotknutom členskom štáte.

O trovách

- 55 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

Článok 45 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje vnútroštátna právna úprava, ako je úprava dotknutá vo veci samej, ktorá viaže priznanie odpustenia dlhov na podmienku bydliska v dotknutom členskom štáte.

Podpisy